

TRASMO – observationsredskab til børn

TRASMO er et observationsredskab, der kan anvendes af pædagoger i daginstitutioner. Redskabet er udviklet af ergoterapeut Birte Engmann på grundlag af ergoterapeutiske teorier og modeller samt nyere neurofysiologiske teorier

TRASMO er et observationsredskab, der kan anvendes af pædagoger i daginstitutioner. Redskabet er udviklet af ergoterapeut Birte Engmann på grundlag af ergoterapeutiske teorier og modeller samt nyere neurofysiologiske teorier om sanseintegration og motorisk udvikling.

I TRASMO sættes motorisk udvikling og sanseintegration ind i et aktivitets- og deltagelsesperspektiv. Formålet med redskabet er at bidrage til at identificere børns ressourcer og vanskeligheder med henblik på tidlig indsats.

Redskabet er netop ved at blive afprøvet i 2. version, men der ligger fortsat et stort arbejde forude med validitet og reliabilitet.

En erfaring indtil videre er, at man som ergoterapeut oplever, at redskabet er et godt udgangspunkt for samarbejdet med pædagoger om enkelte børn med dets fokus på aktiviteter frem for delfunktioner hos barnet.

I denne artikel:

- Beskrives TRASMOs opbygning og indhold kort
- Der redegøres for baggrunden for udviklingen af TRASMO, og hvilke er-

goterapeutiske teorier og modeller der har udgjort referenceramme for arbejdet

- Desuden præsenteres tanker om det videre arbejde med validering og reliabilitet

BAGGRUND

Udviklingen af TRASMO startede i sommeren 2005, da politikerne i Frederikssund Kommune ønskede at fremme en evalueringskultur på børneområdet.

Som ergoterapeut i Pædagogisk Psykologisk Rådgivning blev jeg derfor bedt om at komme med forslag til evaluering på det motoriske område.

Samtidig arbejdede daginstitutionerne med at implementere loven om pædagogiske læreplaner, som trådte i kraft i august 2004.

Flere daginstitutioner henvendte sig derfor med ønsket om at få et redskab, som kan bruges til at vurdere børns kompetencer i forhold til temaet Krop og Bevægelse i læreplanen. Man ønskede at blive bedre til at observere motorik og sanseintegration og opdage børn med vanskeligheder, således at man kan til-

rettelægge en tidlig indsats for dem. I flere af daginstitutionerne var man begyndt at bruge materialet TRAS, Tidlig Registrering af Sproglig Udvikling hos børn (Specialpædagogisk Forlag, 2003, www.spf-herning.dk) til at vurdere sprogområdet. (TRAS er udviklet af TRAS-gruppen i Norge og oversat og bearbejdet af Dansk Videnscenter for Ordblindhed. www.dvo.dk og www.tras.org).

Det faldt derfor naturligt at prøve at udvikle et redskab til det sansemotoriske område, som lignede og var let at bruge sammen med TRAS.

Ved udviklingen af TRASMO tog jeg derfor udgangspunkt i overordnede overvejelser og erfaringer, samt opbygning og scoringsform fra TRAS.

DET ERGOTERAPEUTISKE GRUNDLAG

Samtidig ønskede jeg at bygge TRASMO på det nye ergoterapeutiske paradigme indenfor børneområdet (Andersen, M. m.fl., 2003) og formidle nyere viden om sansemotorik og sanseintegration til mine tværfaglige samarbejdspartnere:

TRASMO

Tidlig registrering af sanseintegration og motoriske færdigheder hos børn

- at udvikling af motoriske færdigheder og sanseintegration sker gennem læreprocesser ved at barnet deltager i de daglige aktiviteter sammen med voksne og andre børn
- samt at iagttagelse af aktiviteter i hverdagslivet kan fortælle noget om barnets udvikling og færdigheder på disse områder

Det var altså væsentligt at forsøge at udvikle et redskab, der var aktivitetsbaseret og klientcentreret ved at tage udgangspunkt i både børn og pædagogers hverdagsliv og daglige aktiviteter frem for at lave et redskab, der undersøger delfunktioner på kropsniveau og ofte kræver en testlignende situation.

BESKRIVELSE AF TRASMO

Formålet med redskabet er at bidrage til at identificere børns ressourcer og vanskeligheder med henblik på tidlig indsats.

Ved at registrere iagttagelser fra børnehavens almindelige daglige aktiviteter og rutiner får pædagoger et overblik over barnets udvikling af motoriske færdigheder og funktionelle sanseintegrationsprocesser inden for aktivitetsområder, der er væsentlige for deltagelse i daginstitutionslivet.

TRASMO kan bruges til børn i alderen to til fem år. I redskabet indgår otte udvalgte aktivitetsområder. (Se faktaboks side 28.)

Inden for hvert af de otte områder er der tre items for hver af de tre aldersgrupper. Items er formuleret som aktiviteter. Hvert item registreres med kan/kan delvis/kan ikke. Skemaet udfyldes en til to gange årligt for hvert barn.

Eksempler på items:

Fra området Personlige færdigheder: Kan tage tøj af og på med lukninger foran, samle og lyne lynlås, men ikke snøre sko.

Fra området Leg: Giver klare signaler med kropssprog, mimik og handlinger om sin rolle og intentioner i legen.

Fra området Regulering af sansestimuli: Har kræfter og udholdenhed. Kan gå passende ture, bære fyldt spand, køre med nogen bagpå.

ERFARINGER MED TRASMO

I forbindelse med afprøvning af 1. version af TRASMO blev daginstitutioner bedt om at udfylde skemaet på børn henvist til ergoterapeut inden den indledende samtale med ergoterapeuten.

Selvom det ikke var formålet med redskabet, viste det sig at udgøre et godt udgangspunkt for at indlede samarbejdet.

Pædagogerne rettede med TRASMO opmærksomheden mod aktiviteter, barnets aktivitetsudøvelse og deltagelse i aktiviteter og den måde, hvorpå barnet udfylder rollen som institutionsbarn.

Det blev derfor lettere at prioritere de aktivitetsområder, der skulle sættes fokus på samt begynde en fælles analyse af fremmende og hæmmende faktorer hos barn og i omgivelser.

Der kunne med det samme arbejdes på ideer til løsninger og indsats, uanset om der også var behov for en ergoterapeutisk udredning eller undersøgelse af delfunktioner indenfor for eksempel motorik og sanseintegration.

Det ser derfor ud til, at fokus flyttes til også at arbejde med omgivelser- og aktivitetsfaktorer frem for kun at se på, hvad der er galt med barnet.

TRASMO støtter derved en top-down tilgang frem for at tage udgangspunkt i et bottom-up perspektiv med fokus på delfunktioner som balance, koordination og regulering af bestemte sanseindtryk.

De daginstitutioner, der afprøvede TRASMO som en del af deres pædago-

giske praksis, oplevede, at det danner et godt udgangspunkt for institutionernes forældresamtaler.

Samtidig vurderer man, at resultaterne kan udgøre en del af dokumentationen for, at daginstitutionerne gennem den pædagogiske praksis og de udarbejdede læreplaner understøtter børns udvikling og læring.

Det var også en erfaring, at man ved at bruge skemaet begyndte at reflektere over egen praksis i forhold til enkelte børn og overordnet set.

BEGRÆNSNINGER

Ethvert undersøgelsesredskab sætter fokus på en afgrænset del af virkeligheden.

TRASMO er først og fremmest et redskab for pædagoger med henblik på at sætte fokus på motorisk udvikling og sanseintegration i barnets dagligdag i daginstitutionen.

Ved at lave en tidlig registrering har pædagoger og forældre mulighed for at tilrettelægge en indsats indenfor de aktivitetsområder, hvor barnet ikke har alderssvarende aktivitetsadfærd. Ved gentagen registrering ses, om barnet udvikler sig indenfor de beskrevne aktivitetsområder.

TRASMO undersøger ikke, hvordan barnet klarer sig i kontekster uden for daginstitutionen, men en afklaring af eventuelle forskelle er vigtig, når der skal aftales eventuel indsats med forældre.

TRASMO kan heller ikke dække alle aspekter af et barns motoriske udvikling og sanseintegration, selvom der er valgt aktiviteter i hver aldersgruppe, som ud fra min vurdering og i andre tests og undersøgelsesredskaber anses for væsentlige. Trasmo kan derfor ikke erstatte en grundig ergoterapeutisk udredning.

Registreres der mere omfattende ●●●

vanskeligheder, er det nødvendigt, at ergoterapeuten involveres for at analysere TRASMO nærmere. Det bliver så ergoterapeutens opgave at vurdere, om der er skal laves en nærmere undersøgelse af motorik eller sanseintegration.

I al aktivitetsudøvelse indgår, som blandt andet MOHOmodellen viser, mange andre faktorer end de, som kan relateres til motorik og sanseintegration, for eksempel motivation og kognition.

TRASMO kan ikke afgøre, om et barns vanskeligheder udelukkende har baggrund i motorik og sanseintegration. Så TRASMO lægger også op til et bredere tværfagligt samarbejde, for eksempel med talepædagoger, psykologer og pædagogiske konsulenter.

CMOP OG MOHO

Det er den Canadiske Model for Occupational Performance, der danner grundlag for det udviklingssyn, der ligger bag TRASMO:

- At barnet er født med en basal livskraft, motivation og vilje til at involvere sig i daglige aktiviteter
- At deltagelse i og udøvelse af meningsfulde aktiviteter i en social kontekst er grundlaget for udvikling og læring, også med hensyn til motoriske færdigheder og sanseintegration
- At faktorer både i barnet og i omgivelserne har betydning for, hvordan udvikling og læring forløber.

Model of Human Occupation indgik som grundlag for overvejelser omkring roller og rutiner i barnets daginstitutionsliv. (Bendixen, m.fl., 2003/2007).

ICF-CY

ICF og ICF-CY (ICF, 2003), (www.sos.se/epc/klassifi/icf_cy.htm, 21.09.2004) kom, sammen med de overordnede ergoterapeutiske modeller, til at danne en begrebsramme, som kunne systematisere de informationer og ideer

til items, som jeg fik fra mange forskellige undersøgelsesredskaber, for eksempel Movement ABC og MAP-testen.

ICF har operationelle definitioner på flere niveauer, og man kan bruge definitionerne som udgangspunkt for spørgeskemaer.

I ICF er områderne ikke operationaliseret og beskrevet i forhold til forskellige aldersgrupper, men der opfordres til, at der udvikles måle- og vurderingsredskaber.

ICF har forslag til, hvilke kategorier der ideelt set og minimalt set bør være med i en befolkningsundersøgelse. Disse kategorier er anvendt som baggrund for at udvælge temaer og definere områder til TRASMO.

NEUROFYSIOLOGISKE

REFERENCERAMMER

Fordi TRASMO først og fremmest skal afspejle motorik og sanseintegration, blev teorier om motorisk læring og sanseintegration også en del af det teoretiske grundlag, som blev brugt ved udarbejdelsen.

Sanseintegrationsteori

I forbindelse med vurderingen af, hvilke aktiviteter der kan fortælle, om barnets sanseintegrationsprocesser er fremmede for aktivitetsudøvelsen, har jeg anvendt:

Sensory Profile (Dunn, 1999) og Infant/Toddler Sensory Profile (Dunn, 2002) med det teoretiske grundlag, som de er bygget på.

Sensory Profile bruges til 5-10 årige og Infant/Toddler Sensory Profile til 0-3årige. De er udformet som spørgeskemaer til forældre.

De forsøger at afdække, hvordan barnets sensoriske bearbejdning hænger sammen med den måde, hvorpå det klarer de daglige aktiviteter og hændelser. Ud fra items i de to redskaber er der

udformet items til Trasmo, der er relevante i daginstitutioner.

TEORIER OM MOTORISK UDVIKLING OG LÆRING

De nyere teorier om motorisk udvikling og læring med fokus på samspillet mellem person, omgivelser og aktivitet har været en anden bagvedliggende teori, som har begrundet, at der i TRASMO bruges aktiviteter og aktivitetsudøvelse til at vurdere, om barnet har eller er på vej til at udvikle underliggende motoriske funktioner og velfungerende sanseintegrationsprocesser.

Motorik og bevægelse handler ikke kun om modning, men i høj grad om læreprocesser (Gjesing, 2004).

Børn skal have en optimal mængde og variation af stimuli og mulighed for at øve. Før man afgør, om et barn har underliggende problemer på kropsniveau, må man vurdere, om barnet har haft mulighed for at få erfaringer, så det har kunnet udvikle den konkrete færdighed. (Henderson, 1997).

AKTIVITETSANALYSE

I forbindelse med udvælgelse og beskrivelse af items er der lavet en overordnet opgaveorienteret aktivitetsanalyse for at vurdere, om de enkelte items indeholdt krav til færdigheder og funktioner indenfor motorik og sanseintegration, frem for for eksempel til sprog eller sociale færdigheder (Bendixen, m.fl., 2003/2007).

Som en del af valideringsprocessen indtænkes en mere dybdegående aktivitetsanalyse.

FREMtidigt ARBEJDE MED VALIDERING OG RELIABILITET

2. version afprøves i mere end 20 daginstitutioner i to faser med indsamling af data både i februar og juni 2009. Sammen med afprøvning af 2. version

af TRASMO blev der udsendt et spørgeskema til daginstitutionerne, hvor de kan vurdere, om en række aktiviteter er relevante og vigtige for barnets daginstitutionsliv. Resultatet af denne undersøgelse kommer til at indgå som en del af valideringsarbejdet.

Afprøvning af 2. version og resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen vil formentlig vise behov for ændringer i items og derfor resultere i en 3. version, som skal afprøves igen.

Meningen med TRASMO er, at det skal kunne identificere børn, der adskiller sig fra jævnaldrende indenfor de otte aktivitetsområder.

Det skal kunne vise barnets styrker og vanskeligheder og danne grundlag for en vurdering af, om der er tale om vanskeligheder indenfor motorik og sanseintegration, som eventuelt skal udredes nærmere.

Samtidig skal det være muligt at dokumentere barnets fremgang som følge af barnets almindelige udvikling og den generelle eller specifikke indsats, der gøres.

Der er behov for at udarbejde projekter til at vurdere validitet og reliabilitet, ligesom der skal arbejdes videre med både valg og formulering af items, samt udarbejdelse af manual.

Der er oplagte muligheder for at udarbejde bacheloropgaver med TRASMO.

TRASMO tænkes i sin endelige version at være opbygget og udformet, således at det bliver let at anvende TRAS og TRASMO sammen. Der er endnu ikke lavet aftale med et forlag om grafisk bearbejdning og udgivelse, så der skal også afklares i den nærmeste fremtid. ●

TRASMO

TRASMO afprøves foreløbigt i Frederikssund Kommune samt i en enkelt institution i Odsherred Kommune. En del af valideringsarbejdet vil være, at få TRASMO afprøvet i flere kommuner.

Hvis der er ergoterapeuter, der er interesseret i at afprøve TRASMO i deres samarbejde med daginstitutioner, er de velkomne til at kontakte ergoterapeut Birte Engmann birpe@frederikssund.dk

DET FANDT VI VED AT BRUGE TRASMO

Case 1

Pige fulgt siden hun var 3½ år pga. grovmotoriske vanskeligheder, som især påvirkede leg. Ved opsamling 4½ år gammel skønner pædagoger, at hun er alderssvarende og fungerer godt. TRASMO bekræfter dette, men viser samtidig, at hendes tegnefærdigheder ikke er alderssvarende. Pædagoger og forældre bliver opmærksomme på, at pigen oftest vælger tegneaktiviteter fra. Det aftales, at der arbejdes med at støtte hende på dette område.

Case 2

Pige fulgt fra hun var 1½ år pga. for tidlig fødsel. Tidligere udredning viste vanskeligheder med modulation af sanseindtryk. Har kugledyne hjemme. Da TRASMO udfyldes, er hun 3½ år. Den viser ligeledes vanskeligheder med regulering af sansestimuli, og at dette påvirker Daglige og Personlige færdigheder i daginstitutionen. Pædagoger og ergoterapeut finder sammen strategier, som kan hjælpe. Da pigen er 4½ år gammel, tages TRASMO igen og den viser nu, at pigen klarer sig alderssvarende på alle områder.

Case 3

Dreng på fire år henvises til ergoterapeut, da både daginstitution og forældre er bekymrede over hans provokerende adfærd og vil have afklaret, om han har motoriske vanskeligheder. Pædagog og ergoterapeut gennemgår TRASMO sammen. Det viser sig, at han har gode ressourcer på finmotoriske område, men selvom han tegner godt, er temaerne meget stereotype. På flere andre områder "kan han, når han vil", men der er store vanskeligheder indenfor leg, så der opstår tvivl om hans kommunikative færdigheder, bla. aflæsning af situationer. Det konkluderes, at der skal laves en tværfaglig udredning med inddragelse af talepædagog og psykolog.

BACHELORPROJEKTER

Der er mulighed for at lave bachelorprojekter med TRASMO for at undersøge validitet og reliabilitet.

- Det kan være et pilotprojekt med en statistisk bearbejdning af de hidtil indsamlede skemaer. Det kunne være med henblik på at vurdere sværhedsgrader og placering i forhold til alder af de enkelte items.
- Et andet projekt kunne være at lave et spørgeskema til et ekspertpanel af børneergoterapeuter, som så kunne vurdere en række aktiviteter i forhold til motorisk udvikling og sanseintegration, for eksempel ud fra ICF.

Andre ideer til kritiske eller undersøgende projekter er velkomne. Bachelorstuderende kan kontakte Birte Engmann på: birpe@frederikssund.dk

FAGLIGT TRASMO

FAKTA OM UDVIKLINGEN AF TRASMO

- Første udgave af TRASMO blev afprøvet i foråret 2006 i fire daginstitutioner i Frederikssund kommune
- 2. version afprøves i vinteren 2008/2009, foreløbig i 20 institutioner i samme kommune
- Sammen med TRASMO sendes et spørgeskema, som undersøger en række aktiviteter hyppighed og betydning set fra pædagogers synsvinkel.
- Resultater og kommentarer fra 2. afprøvning skal udmøntes i en 3. version
- Manualen skal udbygges både teoretisk og med et afsnit, der beskriver de enkelte items
- Der skal udarbejdes validerings- og reliabilitetsprojekter, gerne i samarbejde med bachelorstuderende eller interesserede ergoterapeuter

OTTE AKTIVITETSOMRÅDER

TRASMO er inddelt i tre aldersgrupper, 2-3 år, 3-4 år og 4-5 år. Der registreres aktiviteter indenfor otte forskellige områder:

- Daglige færdigheder
- Personlige færdigheder
- Leg
- Regulering/modulation af sanseindtryk
- Finmotorik
- Tegneudvikling
- Boldfærdigheder
- Grovmotorik

I hvert område indgår tre items for hver aldersgruppe. Hvert item scores med kan/kan delvis/kan ikke.

OM FORFATTEREN

Birte Engmann Pedersen, uddannet ergoterapeut i 1977, arbejdet på børneområdet siden 1988. Oversat dele af TOP og TOES. Specialegodkendt på børneområdet i 2006. Afsluttet Diplomuddannelse i Pædagogisk Psykologi i 2007. Har siden 1994 arbejdet i Pædagogisk Psykologisk Rådgivning

i Frederikssund Kommune. Har i sit arbejde haft samarbejde med daginstitutioner. Rådgivet og vejledt omkring enkelte børn, samt undervist i motorisk udvikling og læring, samt sanseintegration. Påbegyndte arbejdet med at udvikle TRASMO i 2005 i samarbejde med daginstitutioner i Frederikssund Kommune.

REFERENCER:

- Andersen, M. m.fl. Ergoterapi og Børn. Udvikling gennem aktivitet. FADLs Forlag. 2003.
- Borg, T., Runge, U. og Tjørnov, J. . Basisbog i ergoterapi. Munksgaard. 2003
- Borg, T., m.fl. Basisbog i ergoterapi. Munksgaard. 2007.
- Dunn, W. Sensory Profile. The Psychological Corporation. 1999.
- Dunn, W. Infant/Toddler Sensory Profile. The Psychological Corporation. 2002.
- Gjesing, G. Kroppens muligheder og kropumulige unger – i indskoling, fritid og hjemme. Kroghs Forlag.
- Henderson, S. og Sugden, D. :Movement Assessment Battery for Children. Dansk Psykologisk Forlag. 1997.
- ICF. International Klassifikation af funktionsevne, funktionsnedsættelse og helbredstilstand. Sundhedsstyrelsen. Munksgaard. 2003. Svensk udgave for børn: www.Sos.se/epc/klassifi/icf_cy.htm (21.09. 2004).
- ICF-CY. International Classification of Functioning, Disability and Health. Children and Youth Version. WHO. 2007.
- Miller, L.: Millers Assessment for Preschoolers. The Psychological Corporation. 1988.
- TRAS. Tidlig registrering af sprogudvikling. Special-pædagogisk Forlag. Herning. 2003